

doba«. Jakom represijom režim je zavladao i nad tim medijem, pa je tako 1993. 1100 radnika TV Beograd otišlo na prisilni odmor, i to oni koji su bili antiratno raspoloženi. Svoj obol u ideologizaciji javnosti dao je i revijalni tisak: *Duga, Ilustrovana politika* i *TV novosti*.

Međunarodna zajednica nije adekvatno i učinkovito reagirala na jugoslavensku krizu. Vojin Dimitrijević ističe naklonost Njemačke prema etničkom nacionalizmu, što je posebno na »udaru« bilo u Srbiji. Srbi su uz to izabrali lošu taktiku (razaranja gradova – Vukovar, Sarajevo, Dubrovnik), što su svjetski mediji prenijeli pa su Srbi postali glavni sinonim za zlo u ratnim sukobima. U knjizi se daju i prikazi različitih europskih situacija, od pomirenja i oprostaja u Irskoj, denacifikacije u Njemačkoj, približavanja Židova i kršćana, problema njemačko-njemačkog ujedinjenja te njemačko-poljsko izmirenje.

Ova knjiga je, prema našim spoznajama, na prostoru bivše Jugoslavije jedan od najboljih analitičkih doprinosa razumijevanju političke krize i ratnih sukoba koji su se tu dogodili. Njezina analitička vrijednost »traži« polemiku s ponuđenim »beogradskim« (»srpskim«) odgovorima na postavljena pitanja, kao i slične takve radove na »drugim stranama« uključenim u ratne sukobe (prvenstveno hrvatskoj i bošnjačkoj). Uostalom, iako svi akteri nisu jednako odgovorni za ratne sukobe i krvavi raspad države, nepo-bitno je da su i ostali navedeni prostori imali svoju traumu, a poslijeratno razdoblje svakako donosi i zahtijeva prevrednovanje događaja iz novije povijesti (katarzu).

Dragutin Babić

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Bogumil Hustić

Illegalno preko Alpa do Južne Amerike

Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske i hrvatska matica iseljenika, 2003, 153 str.

U nakladi Matice Hrvatske i Hrvatske matice iseljenika objavljena je autobiografska knjiga Bogumila Hustića pod naslovom *Illegalno preko Alpa do Južne Amerike*. Knjiga je prvi put predstavljena u ožujku 2004. godine u prostorijama Hrvatske matice iseljenika Zagreb.

Autor knjige rođen je u Kamniku (Slovenija) od roditelja Hrvata. Školovao se u Češkoj i Hrvatskoj. Zbog teških političkih okolnosti napustio je Hrvatsku. Sa suprugom i sinom odlazi u Argentinu, da bi se tek nakon trideset i četiri godine vratio u domovinu. Nakon što je zatekao novu, sada slobodnu Hrvatsku, bitno drukčiju od one koju je napustio, Hustić je odlučio opisati i vjerodostojno pokazati cijeli svoj život, s osobitim naglaskom na život u emigraciji.

U stvaranju ove knjige autoru je od velike pomoći bila sugrađanka, učiteljica Marija Mihalić, te Boris Maruna, bivši ravnatelj Hrvatske matice iseljenika koji je potpomogao njezino objavljivanje.

Ova knjiga izvorno je svjedočanstvo hrvatskog emigranta koji je bio žrtva političkih sukoba i nacionalne netrpeljivosti u bivšoj Jugoslaviji. Autor, kao i još nekoliko tisuća hrvatskih emigranata, prošli su sličan životni put u emigraciji, daleko od domovine. Autor napominje kako je ovom knjigom želio upozoriti buduće naraštaje na težak emigrantski život. Objasnio je to ovim riječima: »Tuđina je teška bol zato ljubimo svoju zemlju jer samo u njoj ćemo naći ono, što je srcu drago. Čovjek ne zna što je domovina dok je ne izgubi. Čovjek bez države i svog jezika je nitko i ništa« (str. 152).

Knjiga se sastoji od devet poglavlja u kojima se opisuje autorov životni put od ra-

ne mladosti, preko života u Južnoj Americi, sve do njegova povratka u domovinu.

U prvom poglavlju autor piše o svom burnom životu siromašnog dječaka kojeg su posvojili i odgajali drugi roditelji, kako bi potom bio iskorištavan kao radna snaga.

U drugom i trećem poglavlju opisuje svoje školovanje u bivšoj Čehoslovačkoj, te povratak i školovanje u Hrvatskoj nakon političkih sukoba između Jugoslavije i istočnog bloka.

Hustić je kao siromašni mladić otišao zajedno s tri tisuće i petsto mladića iz cijele Jugoslavije u Čehoslovačku izučiti zanat. U mjestu Liberec, turističkom središtu Čehoslovačke, učili su tri mjeseca po osam sati dnevno češki i slovački jezik. One koji nisu savladali jezik u tom razdoblju, vraćali su natrag u Jugoslaviju. Hustić nakon uspješno položenog ispita odlazi u mjesto Batovani koji se nalazi u središnjoj Slovačkoj, u tvornicu obuće koja je imala svoju industrijsku školu. Tu se školuje do 1948. godine, kada zbog sukoba istočnog bloka s Jugoslavijom mora napustiti zajedno s ostalim jugoslavenskim učenicima i studentima teritorij Čehoslovačke. Nastavlja školovanje u Tehničkoj školi u Borovu, te se zapošljava u istoimenoj tvornici. Ubrzo ženi kći hrvatskog emigranta iz Argentine.

U četvrtom i petom poglavlju oslikava situacije i razloge odlaska iz Hrvatske. Nakon niza lažnih optužbi, isključenja iz SKJ (Savez Komunističke Jugoslavije), suđenja i zatvora, odlučio je otići u Južnu Ameriku 1963. godine. Prilikom ilegalnog prelaska granice prema Austriji u Alpama proživljava tešku dramu.

Hustić tajno, sa suprugom i sinom, ne mogavši izdržati pritiske, sukobe i napetosti koje su tinjale među Hrvatima i Srbima u istočnoj Slavoniji, s jednim kovčegom napušta Jugoslaviju želeći se s obitelji odseliti u Argentinu, k roditeljima svoje supruge. Nakon što s obitelji prešao ilegalno granicu,

našao se u sabirnom logoru u Austriji gdje je već bilo smješteno nekoliko stotina izbjeglica iz Jugoslavije, uglavnom Hrvata. Potom su prebačeni u glavni izbjeglički logor za sve europske zemlje, gdje su čekali iz argentinskog veleposlanstva u Beču da se riješi njihov slučaj te da budu prebačeni u Argentinu.

Hustić opisuje život u logorima, odnose austrijskih vlasti prema izbjeglicama i komunističkim zemljama i sl.

U izbjegličkom logoru proveo je 35 dana, odvojen od supruge i sina, a tek nakon više od tri mjeseca rada u Austriji otišli su brodom iz Genove za Argentinu.

Šesto poglavlje odnosi se na autorov život u Argentini, u Cordobi. Pomno su opisani i zabilježeni ključni elementi za svakog emigranta, okolnosti i teškoće prilagodbe novoj sredini.

U Cordobi, gradu smještenom u središnjem dijelu Argentine, Hustić je po preporuci sunarodnjaka Hrvata radio u tvornici cipela čiji je vlasnik bio Talijan. Odmah je postao generalni upravitelj, podigao proizvodnju na zavidnu razinu te naučio španjolski jezik. Njegov sin Rudolfo pohađao je argentinsku školu i već postajao Argentinac. Hustić kasnije otvara vlastitu tvornicu papuča te postaje uspješni poduzetnik.

Kako bi čitatelj bolje shvatio sadržaj knjige, potrebno je reći i nekoliko riječi o emigraciji Hrvata u Argentinu.

Iseljavanje Hrvata u Argentinu zabilježeno je već tijekom 19. stoljeća i vezano je uz preoceanske migracije. Zbog slabe naseljenosti argentinska vlada forsirala je useljavanje. Privlačni činioci za naseljavanje Argentine bili su: argentinska poljoprivreda, liberalno useljeničko zakonodavstvo te velika građanska prava.

Možemo reći da su postojala tri vala hrvatske emigracije u tu južnoameričku zemlju. Prva i druga emigracija bile su posve

ekonomskog karaktera, dok je treća emigracija bila politička.

Prva emigracija Hrvata, uglavnom s otoka Hvara te iz dubrovačkog kraja, odvijala se od 1895. do 1914. godine. Uglavnom su to bili zemljoradnici i nešto mornara.

Prva luka na južnoameričkom kontinentu u koju su pristajali iseljenici bio je Buenos Aires – Argentina. Dio iseljenika ostao je u provincijama Buenos Aires, Santa Fe i Cordoba u plodnim ravninama, a drugi je otišao prema jugu, u Patagoniju.

U dvadesetim godinama dolaze ljudi iz ostalih krajeva Hrvatske, najviše Ličani. Uz zemljoradnike u središnjem i sjevernom dijelu Argentine i stočarskom predjelu Patagonije dolazi i druga emigracija koja postaje radnička klasa koja ostaje po gradovima (grade podzemnu željeznicu Buenos Airesa, rade u tvornicama i sl.).

Hustić tako opisuje obitelj svoje supruge: »Ženina majka ovamo se doselila davne 1922. godine. Očeva obitelj doselila se 1924. godine. Bili su to hrvatski pečalbari koji su zbog teške ekonomske krize u Europi morali tražiti kruha u dalekoj prekomorskoj zemlji. Majka Petrona, od milja Petrica, potječe od roditelja dona Lovre i Marije Lovrović iz naše kršne Dalmacije, sa siromašnoga otoka Oliba (...).« (str. 108–109).

Nakon Drugoga svjetskoga rata nastupio je treći val emigracije. Većina je došla 1947. i 1948. godine. Uglavnom su to bili intelektualci, budući da je bilo nekoliko tisuća njih sa sveučilišnom diplomom. Radilo se o političkim emigrantima koji su uglavnom dolazili iz sabirnih logora Fermo, Bagnoli, Reggio Emilia i ostalih krajeva u Italiji, kao i iz mnogih po Austriji i Njemačkoj.

U posljednjem poglavlju iznose se autorovi dojmovi i doživljaji nakon povratka u domovinu. Nakon više od tri desetljeća autor se vraća iz Cordobe u domovinu, u slobodnu Hrvatsku.

Opisuje svoje dojmove ovim riječima: »Prošao sam dvanaest zemalja, govorio četiri strana jezika, a od svega toga najdraže mi je što sam imao sreću vratiti se i ponovo vidjeti najljepšu zemlju svijeta, moju dragu Hrvatsku, te ponovo govoriti meni najdražim hrvatskim jezikom.« (str. 152)

Nakana autora bila je da ovom knjigom upozna čitatelje sa svojom obitelji, sinom Rudolfom, unucima Ivanom i Markom i snahom Claritom koji su ostali živjeti u Argentini.

Knjiga, kako upozorava autor, nije namijenjena samo njegovim potomcima, već širokoj javnosti.

Hustićeve knjige zanimljiv je prikaz života hrvatskog emigranta. U njoj je pomno oslikana politička situacija u Jugoslaviji šezdesetih godina, nacionalni sukobi Hrvata i Srba u Slavoniji. Također je na izvanredan način, jednostavno i detaljno opisana Argentina, Hustićeva druga domovina, koja mu je dala utočište i omogućila pristojan život nakon što je morao napustiti Hrvatsku. Opisane su i sudbine drugih hrvatskih emigranata, koje Hustić uklapa u svoju ispovijest.

Hustićeve knjige mogla bi biti zanimljiva širokoj čitateljskoj javnosti, ali i povjesničarima, sociolozima, politolozima, poglavito onima koji se bave iseljeništvom i migracijama.

Marina Perić

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*